

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет романо-германської філології
Кафедра лінгвістики та перекладу

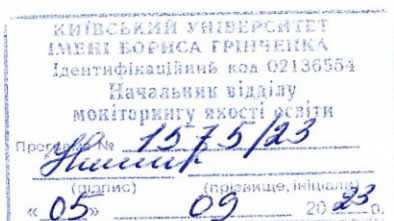
«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Проректор з науково-методичної роботи та
навчальної роботи
Жильцов О.Б.
« 05 » 09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИ ЛІНГВО-ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

для студентів 2 курсу
спеціальності 035 ФІЛОЛОГІЯ
освітнього рівня ДРУГИЙ (магістерський)
освітня програма 035.041.01 МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА (англійська)
035.043.02 МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА (німецька)
спеціалізація 035.041 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ (переклад включно), перша – англійська
спеціалізація 035.043 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ (переклад включно), перша – німецька

Київ – 2023

Розробник: Ганна ЧЕСНОКОВА, професор кафедри лінгвістики та перекладу, канд. філол. наук, професор

Викладач: Ганна ЧЕСНОКОВА, професор кафедри лінгвістики та перекладу, канд. філол. наук, професор

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри лінгвістики та перекладу

Протокол від № 1 від 30 серпня 2023 року

Завідувач кафедри Андрій КОЗАЧУК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 035.041.01 МОВА І ЛІТЕРАТУРА (англійська)

« 01 » вересня 2023 року

Гарант освітньої програми

 Ізабелла БУНІЯТОВА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 035.041.02 МОВА І ЛІТЕРАТУРА (німецька)

« 01 » вересня 2023 року

Гарант освітньої програми

 Лілія САЖКО

Робочу програму перевірено « 01 » вересня 2023 року

Заступник декана
з науково-методичної
та навчальної роботи

 Марина ЗВЕРЕВА

Пролонговано:

На 20 ___ / 20 ___ н.р. (___), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

На 20 ___ / 20 ___ н.р. (___), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

На 20 ___ / 20 ___ н.р. (___), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

На 20 ___ / 20 ___ н.р. (___), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	англійська	
Загальний обсяг кредитів/годин	4/120	
Курс	2	2
Семестр	3	3
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	36	16
Модульний контроль	6	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	48	104
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є ознайомлення студентів із можливими шляхами використання емпіричної методології у мовознавчому дослідженні. На прикладі реально проведених експериментів студентам демонструється доцільність такого підходу, а також надається змога крок за кроком ознайомитися із методикою проведення лінгвістичного експерименту.

Завдання курсу є розвинути наступні компетентності:

ЗК 2 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 11 Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 12 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК 1 Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

ФК 2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

ФК 3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 4 Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 6 Здатність застосовувати поглиблені знання з англійської лінгвістики для вирішення професійних завдань.

ФК 7 Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі германістики та філологічних досліджень англійської мови.

ФК 8 Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК 10 Мовленнєва: володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками англійської мови на рівні C1; знання семантики, словотворчої й синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції

ФК 11 Комунікативна: уміння вести діалог, побудований на реальній або симульованій ситуації та

вільно вести розмову англійською мовою з носіями мови; здатність викладати свою думку відповідно до певних типів тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності;

ФК 12 Прикладна: володіння сучасними технологіями та програмним забезпеченням для роботи з банками перекладацької пам'яті, корпусами, електронними словниками і базами даних, а також лінгво-дидактичними вміннями, методичними прийомами та організаційними технологіями, необхідними для ефективної роботи, а також знання норм законодавства про інтелектуальну власність, вміння вирішувати питання реалізації норм авторського права на практиці.

3. Результати навчання за дисципліною

Студент повинен вміти:

- ПРН 1 Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення
- ПРН 3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі
- ПРН 5 Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня
- ПРН 6 Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації
- ПРН 7 Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці
- ПРН 8 Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства
- ПРН 9 Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти лінгвістики англійської мови
- ПРН 10 Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів англійською мовою
- ПРН 11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних
- ПРН 12 Дотримуватися правил академічної доброчесності
- ПРН 13 Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцем, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються
- ПРН 15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу
- ПРН 16 Використовувати спеціалізовані концептуальні знання англійської філології для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог
- ПРН 17 Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній галузі англійської філології
- ПРН 18 Презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо
- ПРН 19 Володіти іноземною мовою на рівні С1 для вільного письмового й усного перекладу, здійснення професійної комунікації і міжособистісного спілкування та якісного професійного використання.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульний/семестровий контроль	
Змістовий модуль 1. Theoretical Background of Empirical Research Methods							
Тема 1. Empirical Research Methods: Basic Tenets	10	2		2			6
Тема 2. Types of Research Methodology	10	2		2			6
Тема 3. Research Design	10	2		2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	32	6		6		2	18
Змістовий модуль 2. Experiment and Processing Data							
Тема 4. Methods of Data Collection	10	2		2			6
Тема 5. Questionnaire. Semantic Differential Scale	10	2		2			6
Тема 6. Experiment	10	2		2			6
Тема 7. Processing Data. SPSS	10	2		2			6
Модульний контроль	2					2	
Разом	42	8		8		2	24
Змістовий модуль 3. Reporting the Findings							
Тема 8. Readers' Response	7	2		2			3
Тема 9. Communicating Results	7	2		2			3
Модульний контроль						2	
Разом	16	4		4		2	6
Підготовка та проходження контрольних заходів	30					30	
Усього	120	18		18		36	48

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульний/семестровий контроль	
Змістовий модуль 1. Theoretical Background of Empirical Research Methods							
Тема 1. Empirical Research Methods: Basic Tenets	12	2		2			8
Тема 2. Types of Research Methodology	8						8
Тема 3. Research Design	12	2		2			8

Разом	32	4		4			24
Змістовий модуль 2. Experiment and Processing Data							
Тема 4. Methods of Data Collection	12	2		2			8
Тема 5. Questionnaire. Semantic Differential Scale	8						8
Тема 6. Experiment	12	2		2			8
Тема 7. Processing Data. SPSS	10						10
Разом	42	4		4			34
Змістовий модуль 3. Reporting the Findings							
Тема 8. Readers' Response	8						8
Тема 9. Communicating Results	8						8
Разом	16						16
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						30
Усього	120	8		8			104

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 *Theoretical Background of Empirical Research Methods*

Лекція 1 **Empirical Research Methods: Basic Tenets**

1. Empirical research methods: benefits for Language and Literature Studies.
2. Understanding vs. explaining. The Wundt curve.
3. Vienna Positivists and Karl Popper: White swans, black swans.
4. Viktor Shklovsky's "Art as Technique" (1917) («Искусство как приём»).

Практичне заняття 1 **Empirical Research Methods: Basic Tenets**

Лекція 2 **Types of Research Methodology**

1. Stages of doing research.
2. Quantitative and qualitative methods.
3. Types of empirical research.

Практичне заняття 2 **Types of Research Methodology**

Лекція 3 **Research Design**

1. Making a plan for research.
2. Study of the literature.
3. My own research: how do I go about it?
4. Michael Shermer's basic claims.

Практичне заняття 3 **Research Design**

Змістовий модуль 2
Experiment and Processing Data

Лекція 4

Methods of Data Collection

1. Different methods in the Humanities research: benefits and troubles of application.
2. Principles of empirical research methods.
3. Independence and controllability of empirical research methods.
4. Observation research.
5. Think-aloud protocol.
6. Diary.
7. Interview.
8. Experiment.
9. Content analysis.
10. Survey.
11. My research: which methods suit best?

Практичне заняття 4
Methods of Data Collection

Лекція 5

Questionnaire. Semantic Differential Scale

1. Why questionnaire is important.
2. Open and closed questions.
3. Levels of measurement.
4. Types of questions. Semantic differential scale.
5. Questionnaire design.
6. Procedure.
7. My research: constructing a questionnaire.

Практичне заняття 5
Questionnaire. Semantic Differential Scale

Лекція 6
Experiment

1. An experiment in ERM.
2. Participants.
3. Independent and dependent variables.
4. Designs.
5. Estimating validity.
6. Example: Reading Poe.

Практичне заняття 6
Experiment

Лекція 7
Processing Data. SPSS

1. Statistics in ERM.
2. SPSS for Windows.
3. Descriptive statistics.
4. Inference statistics.
5. ANOVA test.
6. Research example: author's prestige.

Практичне заняття 7 Processing Data. SPSS

Змістовий модуль 3 Reporting the Findings

Лекція 8 Readers' Response

1. What is reader's response?
2. S.J. Schmidt and LITERATURE.
3. Real reader vs. 'virtual' reader.
4. Research example. Intimate relationships and age gap: The influence of fiction.

Практичне заняття 8 Readers' Response

Лекція 9 Communicating Results

1. Who cares about my results?
2. Presenting at a conference.
3. Publishing an article.
4. Where research can lead you.

Практичне заняття 9 Communicating Results

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Методи лінгво-емпіричних досліджень» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна к-сть балів	Кількість одиниць	Максимальна к-сть балів	Кількість одиниць	Максимальна к-сть балів
Відвідування лекцій	1	3	3	4	4	2	2
Відвідування практичних занять	1	3	3	4	4	2	2
Робота на практичному занятті	10	3	30	4	40	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	76	-	93	-	59
Максимальна кількість балів: 228							
Розрахунок коефіцієнта: 0,26							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання.

У кожному змістовному модулі студенти методом вільного вибору обирають одну тему для поглибленого вивчення і презентації у вигляді повідомлення на практичному занятті або індивідуальній консультації.

Перелік тем для самостійної роботи

Змістовий модуль 1

Theoretical Background of Empirical Research Methods

- Understanding versus explaining.
- Two cultures of Ch. P. Snow.
- The scientific study of meaning.
- Empirical aesthetics.
- Misconceptions about Empirical Research.
- Basic insights from the philosophy of science.
- K. Popper: white swans and black swans.
- Immune theories.
- Monomethodology and its problems.

Змістовий модуль 2

Experiment and Processing Data

- Laying out conceptual model.
- Deciding on the type of research.
- How to avoid observer bias.
- Levels of measurement.
- Analyzing qualitative research material.
- Independent and dependent variables.
- Between-subjects designs.
- Within-subjects designs.
- Control groups.
- How to enter data in SPSS.
- How to manipulate data in SPSS.
- Parametric and non-parametric tests.
- Normal distribution of data.
- Graphs and their construction.
- Bar charts and pie charts.
- Box-plots.

Змістовий модуль 3

Reporting the Findings

- Oral presentations.
- Submitting an abstract.
- Poster session.
- Written presentations.
- Structuring your paper.
- Sources and citing.
- APA and MLA styles.
- Paper submission.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1 Theoretical Background of Empirical Research Methods		
Empirical Research Methods: Basic Tenets	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Types of Research Methodology	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Research Design	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Змістовий модуль 2 Experiment and Processing Data		
Methods of Data Collection	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Questionnaire	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Experiment	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Processing data. SPSS	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Змістовий модуль 3 Reporting the Findings		
Readers' Response	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Communicating Results	Практичне заняття, індивідуальне заняття	5
Разом 48 годин	45 балів	

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи та модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

За кожен правильну відповідь студенту нараховується 1 бал. Максимальна сума балів (із урахуванням застосування відповідного коефіцієнта) складає 25.

У випадку отримання незадовільної оцінки (нижче 10 балів) за модульної контрольну роботу студент повинен повторно пройти модульний контроль в установленому порядку. Дозволяється лише одноразове перескладання модульної контрольної роботи. При повторному проходженні модульного контролю максимальна величина контрольної модульної рейтингової оцінки в балах, яку може отримати студент, зменшується на три бали. Повторне проходження модульного контролю при отриманій раніше позитивній контрольній модульній рейтинговій оцінці з метою підвищення підсумкової модульної рейтингової оцінки не дозволяється.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Форма контролю: екзамен.

Форма проведення: усна.

Тривалість проведення: 20 хвилин.

Максимальна кількість балів: 40 балів.

Критерії оцінювання:

Опитування включає 3 питання: 1 питання – 15 балів, 2 питання – 15 балів, 3 питання – 10 балів.

Кожне питання оцінюється за критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота і ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

<i>Завдання</i>	<i>Бали</i>
Усна відповідь (3 окремих питання)	Максимально – 40 балів; Кожна змістовна (терміни, приклади, повнота інформації) помилка – мінус 1 бал

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Different methods in the Humanities research: benefits and troubles of application. Monomethodology.
2. Empirical research methods: benefits for Language and Literature Studies.
3. Understanding vs. explaining. The Wundt curve.
4. Vienna Positivists and Karl Popper: White swans, black swans.
5. Viktor Shklovsky's "Art as Technique" (1917).
6. Stages of doing research.
7. Quantitative and qualitative research methods.
8. Types of empirical research.
9. Principles of empirical research methods.
10. Independence and controllability of empirical research methods.
11. Research hypothesis. Null hypothesis and alternative hypothesis.
12. Methods of data collection.
13. Observation research. Diary.
14. Think-aloud protocol. Interview and survey.
15. Content analysis.
16. Questionnaire and its importance.
17. Open and closed questions in a questionnaire.
18. Levels of measurement.
19. Types of questions. Likert scale.
20. Semantic differential scale.
21. Questionnaire design.
22. Procedure of applying a questionnaire.
23. Experiment in the Humanities.

24. Participants in the experiment. Basic requirements to participants. Randomisation.
25. Independent and dependent variables.
26. Designs of an experiment. Between-subjects and within-subjects designs.
27. Estimating validity. *P*-value.
28. Benefits of using statistics in the Humanities. SPSS for Windows. Bar chart. Pie chart.
29. Descriptive statistics. Mean. Median. Outlier.
30. Inference statistics. ANOVA test.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 18 год., практичні заняття – 18 год., МК – 6 год., самостійна робота – 48 год.

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3
Назва модуля	Theoretical Background of Empirical Research Methods	Experiment and Processing Data	Reporting the Findings
Кількість балів за модуль	76	93	59
Лекції	1-3	4-7	8-9
Теми лекцій	Empirical Research Methods: Basic Tenets. Types of Research Methodology. Research Design. (3 бали).	Methods of Data collection. Questionnaire. Semantic Differential Scale. Experiment Processing data. SPSS. (4 бали).	Readers' Response. Communicating Results. (2 бали).
Теми практичних занять	Empirical Research Methods: Basic Tenets. Types of Research Methodology. Research Design. (33 бали)	Methods of Data collection. Questionnaire. Semantic Differential Scale. Experiment Processing data. SPSS. (44 бали)	Readers' Response. Communicating Results. (22 бали)
Самостійна робота	5 x 3 = 15 балів	5 x 4 = 20 балів	5 x 2 = 10 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)	Модульна контрольна робота (25 балів)	Модульна контрольна робота (25 балів)
Підсумковий контроль	екзамен		

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Christopher D. Mellinger and Thomas A. Hanson. Quantitative Research Methods in Translation and Interpreting Studies. NY: Routledge, 2017. – 204 p.
2. The Oxford Experimental Semantics and Pragmatics. / Edited by Chris Cummins and Napoleon Katsos / UK: Oxford University Press, 2019. – 686 p.
3. van Peer W., J. Hakemulder and S. Zyngier. Scientific Methods for the Humanities. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2012. – 328 p.
4. Чеснокова Г. В. Як виміряти враження від поезії або Вступ до емпіричних методів дослідження у мовознавстві : [монографія]. – К. : Ленвіт, 2011. – 248 с.

Додаткові

1. Al-Hindawe J. Considerations When Constructing a Semantic Differential Scale [Електронний ресурс] // La Trobe Papers in Linguistics. Режим доступу : <http://arrow.latrobe.edu.au:8080/vital/access/services/Download/latrobe:33069/SOURCE1?view=true> .
2. Bower G. H. Experiments on Story Comprehension and Recall [Електронний ресурс] // Discourse Processes. Режим доступу : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01638537809544437>
3. Nemesio A. What is Empirical Research on Texts?. – Unpublished plenary talk at 14th Conference of the International Society for the Empirical Study of Literature and Media, 21–25 July 2014, University of Turin.
4. Shermer M. Baloney Detection Kit [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=eUB4j0n2UDU>
5. van Peer W. and A. Chesnokova. What Literature Does to Our Emotions, and How Do We Know? Empirical Studies Will Tell [Електронний ресурс] // Synopsis: text, context, media. – 2019. – № 25(1). – С. 1–10. – Режим доступу : <http://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/345>.

9. Додаткові ресурси

Електронні навчальні курси:

<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8193>

<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=8194>